

УДК 159.923.2

Яна Сергіївна ПОНОМАРЕНКО,

доцент кафедри соціології та психології

факультету № 6 (права та масових комунікацій),

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук;

 <https://orcid.org/0000-0002-3374-3930>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто проблему готовності поліцейського до інноваційної діяльності. Аналіз проведений на підставі вивчення психолого-педагогічної літератури, сприяв виділенню загальних змістовних ознак даної діяльності, пов'язаних з орієнтацією поліцейського на поповнення і інтеграцію знань в галузі інноватики. Досліджено рівень суб'єктивного контролю (РСК) та встановлено типи інтернальності та екстернальності у працівників поліції.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства головним аспектом функціонування правоохоронної системи має стати питання підготовки поліцейського до інноваційної діяльності в сучасній поліції. Аналіз психолого-педагогічних передумов формування готовності поліцейських до інноваційної діяльності був би неповним без вивчення її структури. В даний час, існує декілька підходів до змісту і структурування готовності поліцейського до інноваційної діяльності, найвідоміші – особистісний і функціональний підходи.

В особистісному підході (М. Дьяченко, Л. Кандибович, Б. Ананьєв, В. Крутецький, В. Шадріков, А. Деркач і інші) готовність аналізується як прояв індивідуальних якостей особистості та їх цілісності, які обумовлені ефективним характером діяльності з високою результативністю.

М. Дьяченко, Л. Кандибович в своїх дослідженнях характеризують готовність як психологічне налаштування на виконання діяльності [1]. Аналізуючи готовність з такого підходу, можна виділити кілька компонентів, що демонструють складне психічне утворення: першим є пізнавальний процес, який відображає основні межі діяльності; наступний компонент – емоційні властивості, які неоднозначно впливають на людину, активуючи її психологічну та фізичну активність; третім є вольовий компонент, який сприяє здійсненню ускладнених дій в процесі досягнення мети.

Функціональний підхід (Ф. Генев, Є. Ільїн, Н. Левітов, Л. Нерсисян, В. Пушкін, Д. Узнадзе, А. Пуні, і інші) полягає в припущенні, що готовність розглядається як певний психічний стан індивіда. В даному підході готовність розглядається в тимчасовому стані, як короткочасна

або довгострокова, в цьому, домінуючому в даний момент стані активуються психічні функції. Пояснюється, як вміння себе мобілізувати психічно і фізично.

В. Пушкін і Л. Нерсесян, запропонували наступну структуру в вигляді компонентів готовності до професійної діяльності: перший – психічна спрямованість особистості, другий – інтегральний психофізіологічний компонент, і третій компонент реалізується у вигляді структури дій [2].

Якщо говорити про фактори, що визначають формування психологічної готовності поліцейських, то можна виділити організаційні, особистісні та емоційні чинники. До організаційних відносять чинники, пов'язані з умовами роботи в поліції (регламентація, розподіл функцій, повноважень, система планування і контролю і т. п.), системою проходження інформації, організацією роботи з громадянами. До особистісних – відносять пов'язані з міжособистісними відносинами (згуртованість, конфліктність), особистісними особливостями членів колективу, керівників. Емоційні чинники є наступними: чесність (правдивість) і прозорість; вміння керівництва дати поліцейському відчуття своєї значущості; взаємодія між поліцією і громадськістю; внутрішнє ставлення установи до своїх співробітників.

У емпіричному дослідженні брали участь 84 поліцейські віком від 24 до 47 років. Метою дослідження стало здійснення аналізу психологічних чинників інноваційної готовності поліцейських. Нами було досліджено рівень суб'єктивного контролю (РСК) та встановлено типи інтернальності та екстернальності у поліцейських.

Загалом, проаналізувавши показники РСК, можна говорити про домінування екстернального типу рівня суб'єктивного контролю – 80,5 % респондентів отримали бали, які менше показника 5,5, а, отже, мають екстернальний тип локус-контролю та характеризуються тенденцією покладати відповідальність за свої вчинки на зовнішні чинники, невпевненістю у своїх можливостях, невірноваженістю та тривожністю. Лише 19,5 % мають інтернальний тип локус-контролю. Якісний аналіз результатів шкали загальної інтернальності показав загалом низький показник рівня суб'єктивного контролю (79,7 %). Тобто, досліджувані не бачать зв'язку між своїми діями та значимими для себе подіями та схильні вважати, що більшість з них є результатом впливу інших людей або випадку.

Аналіз шкали інтернальності в області досягнень показує, що 40,6 % респондентів мають низькі показники, тобто, вони схильні приписувати власні досягнення впливу зовнішніх обставин (везіння, доля, допомога інших людей). В той же час більшість (59,4 %) демонструють високий рівень суб'єктивного контролю над емоційно-позитивними подіями та

ситуаціями та схильні вважати, що вони самі досягли тих здобутків, які є в їхньому житті.

Тобто, загальна тенденція серед досліджуваних поліцейських за шкалою інтернальності в області досягнень має інтернальний тип РСК. Більшість (71 %) досліджуваних мають низькі показники за шкалою інтернальності в області невдач, що вказує на домінування в колективах схильності приписувати відповідальність за невдачі іншим людям або простим невдачам і лише 29 % мають високий рівень інтернальності, тобто мають досить виражену схильність звинувачувати себе у неприємностях.

Аналіз результатів за шкалою інтернальності в області сімейних відносин показав домінування (53,7 %) низького рівня, який вказує на те, що більша кількість поліцейських вважають своїх партнерів винуватцями тих ситуацій, які виникають у їхніх сім'ях. Решта 46,3 % вважають себе відповідальними за події, які відбуваються в їхньому сімейному житті.

Отримані показники за шкалою інтернальності в області виробничих стосунків також вказують на низький рівень суб'єктивного контролю за цією шкалою (80,2 %) і видають схильність респондентів приписувати більш важливе значення зовнішнім факторам впливу (керівництву, успіху/неуспіху, колегам по роботі). І лише 19,8 % мають високий рівень який характеризує людей, що вважають власні дії важливим чинником організації власної виробничої діяльності.

За шкалою інтернальності в області міжособистісних стосунків 75,5 % респондентів мають низький рівень та характеризуються схильністю вважати свої міжособистісні стосунки результатом активності своїх партнерів і лише 25,5 % вважають себе здатними контролювати свої формальні та неформальні стосунки з людьми.

І, нарешті, за шкалою інтернальності по відношенню до здоров'я та хвороби ми отримали дещо інші результати: лише 37 % поліцейських мають низький рівень та вважають, що їхні хвороби є наслідком впливу випадку й сподіваються, що їх видужання можливе внаслідок зусиль інших людей, насамперед, лікарів. Решта 63 % вважають себе відповідальними за своє здоров'я.

Отже, становлення поліцейського як суб'єкта інноваційної діяльності вимагає якісної зміни самого процесу його професійного розвитку і саморозвитку. Теоретичне знання саме по собі, поза способів дії позбавлене сенсу: воно повинно реалізуватися в діяльності поліцейського, в техніці роботи над собою. Все сказане і визначає вимоги, що пред'являються до відбору технологій формування готовності поліцейського до інноваційної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск : Изд-во БГУ, 1976. 176 с.

2. Воробаєва Е. Э., Лагунова М. В. Научно-методическое обеспечение совершенствования готовности педагогов к инновационной деятельности. Шуя : Изд-во ШуЙск. филиала ИвГУ, 2014. 204 с.

Отримано 28.02.2019

УДК 378:141:371.134(043.3):355

Сергій Миколайович СОВВА,

*викладач кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький),
кандидат педагогічних наук;*

 <https://orcid.org/0000-0003-3903-9108>

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ В МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ- ПРИКОРДОННИКІВ

Проаналізовано актуальність проблеми формування професійної спрямованості майбутніх офіцерів-прикордонників. Розкрито сутність дефініції «професійна спрямованість» та визначено педагогічні аспекти. Подано основні показники сформованості професійної спрямованості майбутніх офіцерів-прикордонників.

Сучасна освітня сфера потребує нині нагальних змін. Соціальні запити щодо нових фахівців у будь-якій професійній сфері дотичні до рівня їх компетентності, ділової активності, професійного визнання тощо.

Зазначені вище вимоги є актуальними і для фахівців військової справи, зокрема для представників правоохоронних структур – офіцерів прикордонного відомства України.

Як свідчить аналіз науково-педагогічної літератури, професійна спрямованість виступає явищем, що зазвичай пов'язане із мотиваційною сферою особистості. По відношенню до офіцерів-прикордонників, професійна спрямованість є складним особистісним утворенням, що визначає ставлення офіцера-прикордонника до змісту та соціальної спрямованості його професійної діяльності, що дає змогу здійснювати професійне самовираження та проявляти особистісно-професійний потенціал, задовольняти професійні інтереси та потреби.

З-поміж численних показників професійної спрямованості фахівців тієї чи іншої сфери, представлених у психолого-педагогічній літературі, для формування зазначеної якості в офіцерів-прикордонників необхідно враховувати специфічні умови їх освітньої діяльності, особливості відповідної професійної діяльності тощо. Зважаючи на це, основними показниками сформованості професійної спрямованості майбутніх